

PETI PARK

ili pravo na grad

Autorski projekat Borisa Liješevića

PETI PARK

ili pravo na grad

Tekst je nastao snimanjem i dramaturškom obradom razgovora koje je sa akterima petoparkovskih događaja vodio Boris Liješević

Režija: Boris Liješević
Dramaturgija: Stela Mišković i Fedor Šili
Scena i kostim: Lejla Hodžić
Stručni saradnik: Jelena Kislovski Liješević

Igraju: Svetozar Cvetković, Miša Janketić,
Dušanka Glid Stojanović, Petar Benčina,
Cvijeta Mesić i Luka Mihovilović

Snežana, Ivana, Marko, Nikola, Srđan, Mirjana, Vlada, Slobodan, Đorđe, Dane, Dragan,
Miloš, Uroš, Milena, Jelica, Milan, Mile HVALA VAM

Bitef

gold
„ПЕТИ ПАРКИТ“

ХЕНИА

ОДЪМКА
РАДИО
БОРНА

Peti park – pojam i opomena

Peti park nikada nije mogao slutiti da će postati pojam, koji će, ako ne i šire, ući u rečnike, u istoriju našeg urbanizma, u ekološku literaturu i moralnu kodifikaciju. Lako će se kao izraz pamtiti i postati paradigma kao: Peta avenija, Peti bataljon, pet lirskih krugova, Hristovih pet vekni hleba, pet čula, pet kolona – pamtiti kao primer „nepoštovanja javnog interesa“ (na zastavi Petog parka), kao antologijski uzorak oholosti gradskih vlasti, nepoštovanja prava građana. Dugo će se pamtiti kao ekološka razvrat lipovlaskog berberina koji je brijući do korena vegetaciju parka provocirao sukob žena, staraca i dece sa policijom, sukob koji je šokirao i strane ekološke asocijacije da intervenišu, uključujući i Evropsku federaciju mladih zelenih iz Brisela.

Nezapamćena je arogancija i ignorancija vlasti koja čak odbija da razgovora sa braniocima Petog parka. Nesuvisla su objašnjenja da građani nisu na vreme uložili prigovore i da je sada sve kasno! Kao da teorijski postoji i jedan jedini argument preči od interesa građana i grada. Do bola je ciničan poziv na docnju.

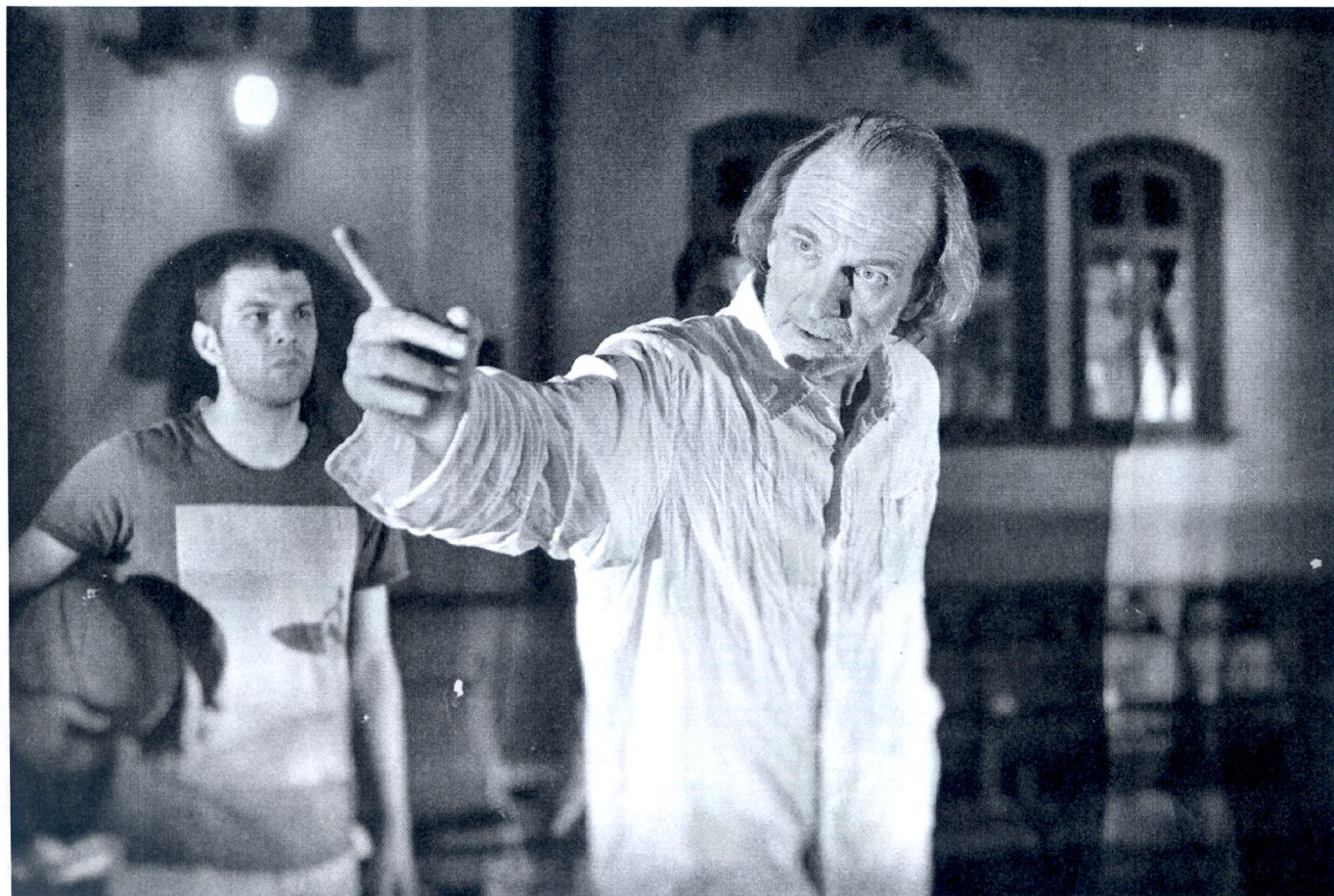
Neshvatljive su i međuigre u kojima se pominju antidatiranja, prepravljjanje dokumenata. Kada bi čovek bio cinik rekao bi im: vi ste za njih glasali. Tražili ste, dobili i sad gledajte!

Verujem da nema časnog i žuljevitog graditelja koji se ne stidi ovog besmislenog nasilja. Nemoćno i sam se stidim, jer znam da je teško mojoj neimarskoj sabrača koji su na silu izveli da nezakonito otvore gradilište. Znam da ih duša boli što su naterani da buldožerima brane tuđe interese i tuđu silu. Znam da isto misle kao građani koji brane svoj životni prostor. Znam i „Crnotravca“, znam ih iz sopstvenog iskustva, znam ih kao prave, vredne i vešte graditelje i pretpostavljam da su žrtve bezdušne činovničke mašinerije. Ako nije tako, lako će se to dokazati. Siguran sam, jer se građenjem i urbanizmom bavim više od pola veka i da je dobre volje i malo političke odgovornosti moguće je za 24 sata, bukvalno za 24 sata „Crnotravcu“ moguće dati rešenje za novu lokaciju i tako zadovoljiti pravdu, građane i grad. Znam i da je sve ovo nemoguće, bezdušni kafkijanci dugom praksom postali su imuni na ljudskost, na male ljude, na evropske standarde i ekologiju.

Pa ipak, poslednja umire nada, pogotovu što se ona ne obara sekirom.

Mihajlo Mitrović, arhitekta i predsednik Akademije arhitekture
(Tekst je preuzet iz dnevnog lista Politika)

Reč reditelja

Parkovi danas širom Evrope važe za osjetljiva mjesta i potencijalna žarišta društvenih nemira. Olako se zelene površine ustupaju bogatim kapitalistima i graditeljima, a građani ustaju u odbranu kao da brane svoja ognjišta. Borbe za parkove dobijaju sve odlike revolucije. To se u poslednjih nekoliko godina dogodilo u Istanbulu, Banja Luci, Zagrebu... Parkovi postaju poslednja linija odbrane pred nastupajućim neoliberalnim kapitalističkim načinom razmišljanja.

U petom parku na Zvezdari se dogodilo nemoguće. Građani su poslije tri godine uspjeli da otjeraju bagere. No, bez obzira da li branioci parkova i javnih površina na kraju uspiju ili ne, sam pokušaj odbrane pokazuje da ipak postoji granica nereagovanja i trpljenja i daje nadu da će jednom doći taj trenutak kada ćemo se ujediniti i suprotstaviti. To su rijetki trenuci kojima prethodi mnogo borbe i mnogo poraza, ali tada se sve mijenja i svašta dolazi na naplatu.

Predstava "Peti park ili pravo na grad" nastaje kao rezultat višemjesečnog sakupljanja materijala i intervjuisanja učesnika. "Peti park" postaje metafora društva u kojem je nemoguće moguće, a moguće nemoguće. Društva u kojem svi imaju pravo i svi izlaze iz borbe sa iskustvom i osjećanjem žrtve. Društva u kojem je teško razlučiti da li je nešto pobjeda ili poraz.

Park na Zvezdari je, po pričanju stanara okolnih zgrada bilo predivno mjesto okupljanja i susreta ljudi svih generacija, a danas je neugledna livada sa ostacima porušenih sportskih tribina i košem oborenim u travu. Zašto? Kako? Šta se dogodilo? Ko je o tome odlučio? Ko ima prava da odlučuje? Da li su to službenici koji sjede u kancelarijama zaštićeni velikim papirima i barataju nerazumljivim terminima ili su to ljudi koji tu žive?

Kome pripada grad?

Ko ima prava na grad?

Bez Životnog Prostora – (Ni) Život Ni Prostor.

Borba za Prostor je u čovjeku od postanja. Osvajanje teritorija i njihova odbrana postoji oduvijek, s tom razlikom što je danas ta borba ozakonjena, sredstva su drugačija, a samim tim i opasnija.

Vazduh. Sunce. Voda. Svjetlost. Flora. Fauna. Životni prostor.

Na Životnom Prostoru. U Životnom Prostoru.

Prema Životnom Prostoru. Život. Prostor.

Život i Prostor.

Životni prostor. Pojam koji se podrazumijeva, fenomen koji po inerciji mislimo da posjedujemo. Kada šetamo ulicama naših gradova ne dovodimo u pitanje kome one pripadaju. Naše su. Kada sjedimo u parku ne razmišljamo da li imamo pravo tu da budemo. Naš je. Kada smo ispred naše zgrade ne plašimo se da će nas neko otjerati. Naša je. Kada se naša djeca igraju na igralištima ne pomišljamo da će ih neko srušiti. Naša su. Što se dešava u onom trenutku kada neko

to dovede u pitanje? Što se dešava kada neko pokuša da ospori naše građansko pravo i devastira „Naše“ parkove, ulice, spomenike?

Hoćemo li se povući pred administrativnim preprekama, papirima, pečatima, potpisima, pred silom, arogancijom, ignorancijom, pred sistemom, pred Gradom, pred Državom?

Uljuljkani u indiferentnost i podrazumijevanje, ušuškani u inertnost, pojedeni bezidejnošću, zaraženi odsustvom građanske svijesti, volje, otuđeni, da li smo zaboravili da imamo pravo da donosimo odluke, da imamo obavezu da se interesujemo za okruženje, da imamo snagu da ustanemo protiv nepravde? Da možemo da kažemo Ne.

Građani koji su branili Peti Park nisu zaboravili. Prostor je kao porodično srebro. Značajan, neprocjenjiv i u našem nasljeđu. O njemu

Mi odlučujemo.

Peti Park se desio. To nije mit. To nije fikcija. To je jedinstven primjer građanske borbe koja je postigla svoj cilj. Nema zgrade. Prostor je odbranjen. Odbranjeno je pravo na egzistenciju, pravo na učestvovanje, pravo na odlučivanje, pravo na Život, pravo na Prostor.

*„... ako i nemam dovoljno energije
Da sama započnem borbu,
Imam dovoljno energije da se priključim“*

*„Kad se njegova energija,
Njegova energija,
Njena energija,
Moja energija,
Energija svih tih ljudi umnoži i složi
Skupi na jednom mestu – onda nastaje
Buktinja!“*

STELA MIŠKOVIĆ

Drage kolege, dragi prijatelji,

Puno vam hvala što ste mi omogućili da s vama podijelim svoja iskustva i sjećanja na našu borbu za Varšavsku ulicu i Cvjetni trg u srcu Zagreba, naš građanski angažman za očuvanje javnog prostora i javnog dobra. Hvala vam što sam mogla prisustvovati vašoj probi, za mene, vrlo uzbudljive i važne predstave. Svaka predstava je, naravno, važna. Svakom novom projektu trebamo pristupati sa potpunom profesionalnom posvećenošću i još više srca, naravno, i svaka tako napravljena predstava nam postavlja pitanja, upozorava, tješi, proziva, podržava. No, ova vaša predstava u nastajanju je, rekla bih, posebno važna. Ona je važna ne samo kao dokument jednog događaja, kao raskrinkavanje licemjerstva političkih moćnika, kao biljeska ljudskih sudbina, kao uspomena na jedno predivno zajedništvo, ta predstava je važna kao upozorenje za budućnost. Mi ćemo se uskoro, bojim se, naći pred privatizacijom esencijalnih javnih dobara, vode, šuma, struje, možda na kraju i zraka. Za sada nas iskustvo uči da nas od te pljačke elementarnih resursa neće zaštititi ni lijeva ni desna politička opcija, oni će nam vjerojatno, kao pijuni interesnih grupacija, pokušavati objasniti da je to za dobrobit naših zemalja, za dobrobit nas građana, za prosperitet i bolju budućnost. . . Našu голу egzistenciju branit ćemo mi, građani. I zato držim da je vaša predstava važna jer strast kojom je igrate zasigurno će potaknuti, probuditi, osvježiti građansku svijest kod publike, navesti na razmišljanja, osvijestiti važnost svakog pojedinca, potvrditi potrebu našeg angažmana, u svim oblicima. Da, velika većina građanskih akcija i protesta do sada nije urodila plodom ili nas je razočarala posljedicama, no, sve je to ulaganje u podizanje građanske svijesti. Ne bismo smjeli odustati ili se predati beznađu.

Tin Ujević u pjesmi "Sat kasnih spoznaja" kaže: "Sve će biti golo, sve će biti jasno, ali kasno."

Ne smijemo dozvoliti da bude kasno, to je i naša građanska odgovornost. Jer - "tko, ako ne mi, gdje, ako ne ovdje, kada, ako ne sada?"

Hvala vam, dragi kolege, na ovoj predstavi!

Vaša Urša Raukar

Boris Liješević

Boris Liješević rođen je 1976. u Beogradu, a odrastao u Budvi gde je završio osnovnu školu i gimnaziju. Na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu apsolvirao je 1999. srpsku književnost i jezik, a 2004. diplomirao je režiju na Akademiji umetnosti u Novom Sadu, gde i danas na katedri za intermedijalnu režiju radi kao samostalni stručni saradnik.

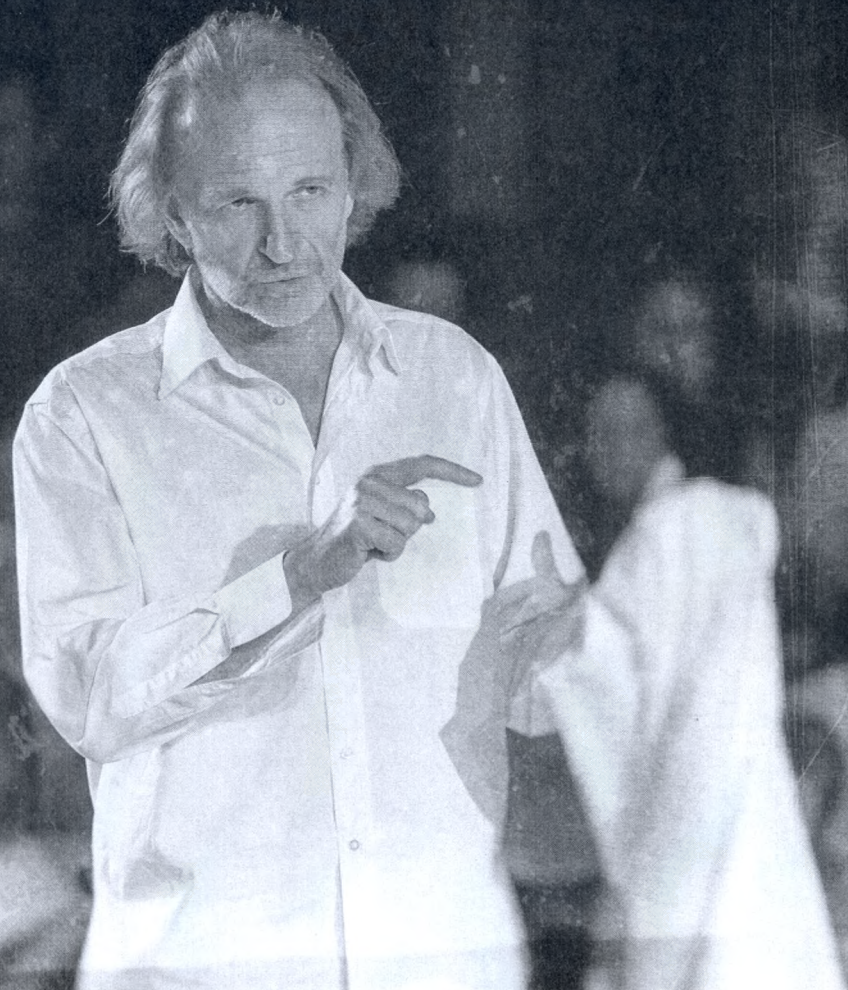
Kao asistent režije sarađivao je na predstavama najpoznatijih srpskih reditelja - Jagoša Markovića, Bore Draškovića, Ljuboslava Majera, a više godina je kao asistent ili saradnik radio na predstavama Tomija Janežiča. Trostruki je stipendista *Goethe instituta* u Beogradu, a u sklopu stipendije 2005. učestvovao je na skupu *Forum Junger Buhenangehoeriger* u okviru festivala *Theatertreffen* u Berlinu. Nekoliko godina je bio saradnik Zagrebačkoga glumačkog studija gde se bavio Strasbergovom *Metodom*.

U dosadašnjemu desetogodišnjem samostalnom profesionalnom rediteljskom radu susretao se s različitim naslovima, autorima i smerovima. Prve godine profesionalne karijere obeležavaju saradnje sa srpskim dramskim autorima mlađe i srednje generacije: Fedor Šili *Beograd-London* (SKC Beograd), Minja Bogavac *Dragi tata* (Jugoslovensko dramsko pozorište, Beograd), Dušan Spasojević *Zverinjak* (Srpsko Narodno pozorište, Novi Sad), Miloš Jakovljević *Projekcija* (Narodno pozorište Sombor) itd.

Uveliko ga zanimaju savremeni regionalni i evropski autori: David Harrover *Prisutnost* (Atelje 212, Beograd), John Osborne *Osvrni se gnevno* (Centar za oblikovanje vremena, Pančevo u koprodukciji s Narodnim pozorištem iz Beograda), Lutz Hübner *Greta str.89* (Srpsko Narodno pozorište, Novi Sad), Olja Lozica *Ogrebotine* (Međunarodna dramska kolonija HC ITI, Grožnjan 2011.), Fedor Šili *Čarobnjak* (Narodno pozorište Sombor), Ksenija Dragunska *Osećaj brade* (Teatar Komediya, Skopje), Igor Štikis *Brašno u venama* (Sarajevski ratni teatar), Yasmína Reza *Bella figura* (Hrvatsko narodno kazalište, Zagreb).

Nekoliko predstava radio je prema dramatisacijama romana; *Opštinsko dete* Branislava Nušića u Narodnom pozorištu u Kikindi, *Jare u mleku* Jurija Poljakova u Pozorištu mladih u Novom Sadu, *Elijahova stolica* Igora Štiksa u Jugoslovenskom dramskom pozorištu u Beogradu i na sarajevskom Mess-u, *Mirni dani u Mixing Partu* Erlenda Loea u Zagrebačkom kazalištu mladih, te *Upotreba čoveka* Aleksandra Tišme.

Značajan deo njegovog opusa čini rad u dokumentarnom pozorištu, u kome autorski projekti nastaju snimanjem tematskih razgovora s odabranim anonimnim sagovornicima.

Bitef teatar

Bitef teatar je pozorište otvoreno, za sve vrste scensko – izvođačkih umetnosti, kako je i opisano u osnivačkoj povelji osnivačice pozorišta, gospođe Mire Trailović, stvoreno da istražuje sve vrste čistih i međužanrovskih veza između osnovnih rodova – dramskih, plesnih, vizuelnih i muzičkih scenskih praksi.

Bitef teatar nastao je kao pozorište BITEFa – festivala koji je u našoj pozorišnoj sredini uvek bio nosilac novog, avangardnog, svežeg, istraživačkog, slobodnog i društveno angažovanog.

Tradicija repertoara Bitef teatra je tradicija mogućnosti istraživanja različitih žanrovskih formi, kroz međužanrovsku kombinatoriku između plesa i drame, drame i opere, video produkcije, performansa, dokumentarnog teatra, verbatim teatra, konceptualnog plesa, performansa različitih akcija animacije, uličnog teatra, strip teatra, word art teatra i drugih formi savremenog teatra nastalih iz ukrštanja i reformulisanja različitih rodova i pozorišnih praksi.

Bitef teatar je mesto stalnog otvorenog dijaloga umetnika i sredine. U sadržajnom i formalnom kontekstu. Pozorište živo u socio - političkoj stvarnosti u kojoj nastaje, sa jakom edukativnom ulogom za generaciju mladih izvođača i publike otvorene ka savremenim teatarskim tokovima.

Bitef teatar

Skver Mire Trailović 1

Tel. +381 11 32 43 108

e-mail: bitef@bitef.rs

www.bitef.rs

Izvršna produkcija: Jovana Janjić

PR i protokol / PR and Protocol: Slavica Hinić i Aleksandra Babić

Dizajn: Nenad Šugić, Mila Melank

Fotografija: Vladimir Sretenović

Šef tehnike / Technical manager: Ljubomir Radivojević

Majistori svetla: Dragan Đurković i Igor Milenković

Majistori tona: Miroljub Vladić, Jugoslav Hadžić

Inspicijentkinja: Maja Jovanović

Garedroberka: Marta Narančić

Dekorateri: Goran Gavrančić, Aleksandar Marinković, Vladan Milošević

Premijera:

11.07.2015. Belef, Beograd, Dvorište Kapetan Mišinog zdanja

13.11.2015. Bitef teatar, Beograd

Koprodukcija: Bitef teatar i Centar Beogradskih festivala CEBEF

Predstava Peti park u režiji Borisa Liješevića ostvarena je u saradnji Centra Beogradskih festivala CEBEF-a i Bitef teatra, imala je premijeru na BELEF-u 2015, u Dvorištu Kapetan Mišinog zdanja.

Beogradski letnji festival- BELEF, ambijentalni međunarodni festival pozorišne, muzičke i vizuelne umetnosti, održava se naredne godine 25 put.

CEBEF
CITANSKI BEogradSKI FESTIVAL

Republika Srbija
Ministarstvo kulture i informisanja